

Polsce dotąd nie ma takiej trwałości i nie znalazła takiej poe-
 X czytności, jak ten ~~klasyczny~~ poemat. Palec geniusza zamknął
 poetyckie wieko trumny nad Polską szlachecką, która zdawałoby
 się umarła. Pisał o "Panu Tadeuszu" ~~Nowacki~~ Nowicki:

"To czas się cogał - i odwrócił lica,
 By spojrzeć jeszcze raz... na piękność w dali,
 Która takimi tęczami zachwyca,
 Takim różanym zachodzi obłokiem...

Idźmy - znów czasu bóg.. postąpił krokiem".

Stanisław Worcell pisał, że "Pan Tadeusz" jest "kamieniem
 grobowym położonym ręką geniusza na starej Polsce naszej."

Ale poetyckie wieko trumny nad Polską szlachecką zostało zam-
 knięte zanim w rzeczywistości ona obumarła. Nie taka, jaką w
 swoim poemacie widział, ~~ale~~ ^{szlachetna} ale taka jaką była w rzeczywistości.
~~Obumarła~~ ^{umarła} ona sto lat jeszcze i z braku rewolucyjnego cięcia, r-
 rozkładające się szczątki Polski szlacheckiej zatrzymały życie
 narodu do 1939 r., a może i później.

Skoro mowa o realizmie mickiewiczowskim, który
~~wdzięczał~~ ^{wdzięczał} się w jego twórczość romantyczna, - ale w wypadku "Pana Ta-
 deusza", utworu stojącego poza nutem romantycznym, znalazł
 najwyższy swój wyraz, należy zastrzec się, jak przy romantyzmie
 przed utożsamianiem tego typu realizmu z realizmem naszej epoki.

2/1
11

Krytyczny realizm Mickiewicza wobec szlacheckiej Polski, będący wyrazem artystycznego odzwierciedlenia rzeczywistości, różni się niewątpliwie od krytycznego realizmu Bolesława Prusa, znacznie bliższy jest Elizy Orzeszkowej - ale już w postawie swej ideologicznej jest bardzo oddalony od krytycznego realizmu naszej epoki.

Krytyczny realizm "Pana Tadeusza" rzecz jasna nie był wyrazem epoki, w której podmiotem rosnącym stawał się proletariat i nie był wyrazem - bo nie mógł być - jego ustosunkowania ~~nie~~ ^{nie} do obcego świata. Realizm "Pana Tadeusza" omglony jest ^{jak} ~~razem~~ ^{jak} bólu przy rozstaniu z kimś bliskim, stąd ma wszystkie cechy ^{Tajemnic} ~~zmięczenia~~, idealizowania, wyprostowywania tej rzeczywistości, która mimo to przediera się poprzez wiersze poematu. Może w tym jest jego osobliwość, ~~nie~~ nie pomniejsza to bynajmniej jego artyzmu. Nie ma jednak znaku równania między tym realizmem, a współczesnym realizmem w Polsce, okresu przed okresu preraństwa / ~~stanowczego~~ / ~~preraństwa~~ socjalistycznego, ~~ale~~ ²⁰ rewolucyjny krytyczny realizm ~~bedzie~~ ²⁰ ~~obraz~~ ~~stał~~ ~~elementami~~ realizmu socjalistycznego, by ~~w~~ ~~specie~~ ~~socjalizmu~~ ~~być~~ ~~współwznowiacem~~ ~~człowieka~~ ~~nowego~~ ~~typu~~. nieczyłności

W krytycyzmie ~~w~~ ~~tem~~ ~~realizmie~~ Mickiewicza odzwierciedla się sprzeczność. Nie można bowiem zrozumieć i zgodnie z prawdą historyczną rysować Adama Mickiewicza, skoro nie uwzględni

niezgodny

się całej *niezgodności* i przeciwieństw jego epoki, skoro nie uwzględni się *zawartych w nim* *sanym* *sprzeczności*. Wszelkie próby stworzenia zeń poetyckiego i ideologicznego monolitu - są śmieszne i niepoważne. Emigrant, oderwany od kraju, zagubiony w mnogości i wielorakości problemów ~~swój~~ i nurtów swojej epoki, genialny artysta - polityk, rozdzierany pasją rewolucyjną i głęboko tkwiącym *s nim* tradycjonalizmem szlachecko - katolickim, człowiek czynu i mistyk - był *nieodrodnym* *swej epoki* synem ~~swojej epoki w rozwoju Polski~~, był *tego okresu w rozwoju Polski* zwierciadłem ~~jej~~ przeciwieństw. Stał się ofiarą dramatu i dał temu dramatowi wyraz w III-iej części "Dziadów", bo tylko w romantycznym dramacie, rozsadzającym klasyczne formy mógł ująć swój i swego pokolenia *dramat*. Wyrazem siły Adama Mickiewicza był *Poeta*³ *(poeta 2)* *wa* przełom, którego dokonał w myśli i kulturze polskiej *Jednoczenie* *wa* pozostał w środowisku polskiej emigracji, prowincjonalnej i zaściankowej *roligym* *ist* *w okresie przemiany* w wielkim świecie, *(podczas)* *gdy* ~~przełom~~ społeczno-polityczny, siły rewolucyjne w kraju nie dojrzały i nie znalazły w międzynarodowym układzie *(To powodowało jego zafascynowanie i wrodzenie.)* *wyrazem* swojej realizacji. Chwile jego słabości i upadku *nie* pomniejszają tych nieśmiertelnych wartości, jakie pozostawił literaturze polskiej i literaturze świata. Zmarł jako poeta, mając 36 lat, sparaliżowany w swej twórczości własnym dramatem i oddziaływaniem mistyka Andrzeja Towiańskiego. Żył *nie* jeszcze 21 lat, jako działacz i polityk zrywający *raz* po raz

do czynów niełada.

zjawiska nie jako
prezenty wstydy

Nie jesteśmy zwolennikami ~~detektywistycznego~~ ^{historii} pojmo-
 wania świata i wiemy, że nie prowokatorzy kierują historją świa-
 ta, są oni tylko narzędziem w walce klas. W epoce Mickiewicza
 w środowisku polskiej emigracji carscy prowokatorzy, ~~chętne~~ ^{prawy i lewacki}
 przywdziewali ~~szatańskie~~ ^{habity} zakonnice. Długi czas grasowała
 wśród emigracji, a po tym w pracach historyków literatury mate-
 czka Makryna Mieczysławska, uwieczniona w poemacie Słowackiego,
 o której Krasiński aż tak się wyrażał: "Makryna tu zajęła sta-
 nowisko potężne. Stała się centrum mistycznych objawów, które
 zawsze się i ciągle w kościele powtarzają. Jej zasługa męczeń-
 ską podniosła ją wysoko, rozmawia z potężnymi tego świata, jak
 niegdyś święta Teresa". ^(Przed wojną) ~~Niedawno dopiero~~ ujawniono, że Makryna
 Mieczysławska była zwykłą agentką ochrony, wysłaną na emigrację.
~~Ołowiański~~ ^(dotyczące Tomaszewskiego) skrzętnie niszczone dokumenty i pamiątki i mimo
 to ostatnie badania przed wojną i niedawno ujawnione materiały
 rzucają zupełnie nowy snop światła na tego karła, który wyrósł
 w cieniu olbrzyma.

III

Dzieło Adama Mickiewicza, które wejdzie do skarbcza
 kultury socjalistycznej - to jego twórczość artystyczna, ^{jego}

~~Wells~~

22

-20-

59

~~dekonstrukcja~~ poety. Demokracja ludowa bardziej udostępniła w ciągu

czterech lat jego dzieła masom, aniżeli wszystkie pokolenia do-

tań. Będzie Adam Mickiewicz nauczycielem pokoleń twórców arty-

stycznych. ^{oś} Historyk-marksista i historyk literatury - marksista

^(opracuje) niewątpliwie ~~zosta~~ w licznych monografiach okresy poszczególne ⁱⁱ

twórczości, zostaną stworzone przesłanki do pełnej syntezy.

Szczególnie troskliwej analizy wymagają wykłady z literatury

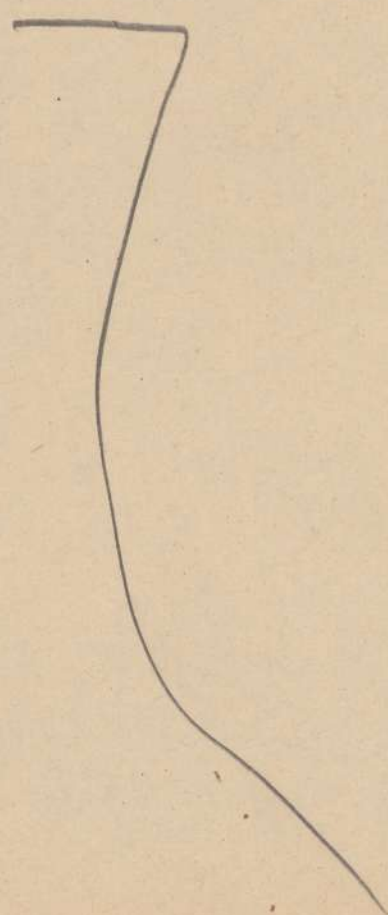
słowiańskiej.

Historyk-marksista niewątpliwie nie będzie ^(wrywał) ~~wi~~

^{cy} cytatów lub powiedzeń ^(ani słowa by nie) lub zaskaniał się nader wątpliwym autory-

tetem Władysława Mickiewicza, aby udowodnić, że Mickiewicz

był socjalistą, aczkolwiek

działania wysłanników caratu. Okresy słabości poety wynikały z rozdarcia między jego rewolucyjną postawą twórcy, a określonym, historycznym układem sił społecznych. Nie było dane Mickiewiczowi to szczęście, jakie mają współcześni nam twórcy, ^{przypada w ludzkiej} życiu w okresie sm sm gdy rewolucyjne przemiany kulturalne idą w parze z przemianami ~~ustro~~ ustrojowymi, politycznymi i gospodarczymi.

Mimo ~~nieprzekonalności~~ ^{złożoność} procesów ideologicznych epoki oraz ich załamania ^{///} w świadomości Mickiewicza - jest jedna niezmienna, trwała i może najistotniejsza cecha w całości jego twórczości i jego życiu, która czyni go bliższym niż kogokolwiek z pisarzy XIX wieku naszej epoce, która czyni go prekursorem jednego z fundamentalnych elementów politycznej myśli proletariackiej: Mickiewicz był i pozostał stale ^{(wier-} nym, rewolucyjnym demokratą - internacjonalistą. ⁾

Od wiersza "Do Joachima Lelewela", gdy powie:

" A słońce Prawdy wschodu nie zna i zachodu;
Równie chętne każdego plemionom narodu
I dzień lubiące każdej rozszerzać ojczyźnie,
Wszystkie ziemie i ludy poczyta za bliźnie"

poprzez "Konrada Wallenroda", gdzie nie zapomni dodać:

Już dosyć zemsty! I Niemcy są ludzie!

poprzez "Dziady" drezdeńskie i przeciwstawienie caratu - dekabrystom i wiersz "do przyjaciół Moskali", poprzez internacjonalistyczne motywy "Ksiąg Narodu i pielgrzymstwa Polskiego", poprzez "Pana Tadeusza" i postać Rykowa i ~~postać~~ Jankla i swoich wykładach o historii literatury słowiańskich i nade wszystko w "Trybunie Ludów" - aż do ostatniego tchnienia w Konstantynopolu - pozostał Mickiewicz w swojej twórczości, w swoim codziennym działaniu, w swym codziennym postępowaniu internacjonalistą.

popnes

jego numer

Jest on zawsze i wszędzie przeciwnikiem biernego i ekliwigo internacjonalizmu. Skoro w "Odcie do młodości" powie "gwałt niech się gwałtem odciska" pozostanie temu wierny ~~Mickiewicz~~ w "Księgach Narodu" nawołuje Polaków, aby walczyli wszędzie, w każdym kraju, gdzie toczy się walka o wolność: "Bo gdzie tylko w Europie jest ucisk wolności i walka o nią, tam jest walka o ojczyznę i za tę walkę bić się wszyscy powinni.

" Powiadano dawniej narodom : nie składajcie broni, póki nieprzyjaciel trzyma jedną piędź ziemi waszej; ale wy powiadaj-

cie narodom: nie składajcie broni, póki despotyzm trzyma jedną piędź ziemi wolnej".

Jest w pismach Adama Mickiewicza duże ~~xx~~ poczucie wspólnoty europejskiej. ^{Mie} przeciwstawia rewolucyjną demokracją europejską - demokracji amerykańskiej, która "nie jest dostatecznie ugruntowana". Z niezwykłą trzeźwością rozumuje i rozumie, że wolność Polski jest uwarunkowana rewolucją w Europie, że może być wygrana ^{przy pomocy} nie ^{ek} siłami i rozgrywkami reakcyjnych rządów, ale ^{przez} jedynie ^o zwycięstwem rewolucji. Stąd Włoski Legion Mickiewicza, stąd jego stosunek do ludu francuskiego, do czerwonego sztandaru, stąd jego twierdzenie ^{w dniu} z dnia 15 marca 1849:

" Położenie Europy jest takie, że odtąd staje się niepodobieństwem, by jakiś lud kroczył odosobniony po drodze postępu, pod grozą, że się sam zgubi, narażając tym sposobem sprawę wspólną".

Stąd konsekwentne ~~inaczej~~ szukanie sprzymierzeńców wśród rewolucjonistów rosyjskich. Mickiewicz przeprowadzał ^x linię podziału między caratem a narodem rosyjskim i siłami rewolucyjnymi.

różnica między stosunkiem Polski Ludowej do Związku Radzieckiego, a tą tradycją, jaka ciągnie się od Wielopolskiego. Nas nie może łączyć w przeszłości narodowej z tymi, co z caratem współpracowali, a wszystko łączy z tymi, którzy ten carat zwalczali. Dlatego obca i wroga nam jest Targowica, a bliski ^{jest} Kościuszko i bitwa pod Racławicami; obcy i wrogi jest Wielopolski, a bliski Adam Mickiewicz. Bliscy są wszyscy ci, którzy do Powstania Pierwszego Proletariatu odczuwali łączność z każdym przejawem ruchu wolnościowego przeciwko caratowi. I przykładali się do jego obalenia.

Dlatego też szkodliwa i wręcz ^{dzisiejszej rzeczywistości} wroga jest próba pomieszania

"niepozytywny"

× kart i postawienia znaku równości między ~~niepozytywnym~~ postawą ^{czy?} a naszym sojuszem z ZSRR. Sojusz z ZSRR wynika nie tylko

z wspólnoty interesów obu państw, wypływa on z jednorodności klasowego ich oblicza, wynika z międzynarodowej jedności proletariatu, walczącego i urzeczywistniającego socjalizm.

Stąd łączność nasza z postawą demokracji, internacjonalisty i rewolucjonisty Adama Mickiewicza. I dlatego też wi-

× dzimy w nim nie tylko wielkiego ^{odnowiciela} ~~odnowiciela~~ naszej kultury, nie tylko genialnego poetę, ale i prekursora ^{naszej} myśli politycznej.